

Edebiyat bahçesinden bir meyve...

Lâmî Çelebi
LETÂİFNÂME
Seçme Hikâyeler

İÇİNDEKİLER

Önsöz.....	9
<i>Lâmîî Çelebi (1473 – 1532)</i>	11
<i>Letâifnâme</i>	13
Tevekkül Eden Sahabi.....	17
Hz. Yahya (a.s.) ile Hz. İsa (a.s.).....	18
Hz. Ali (k.v.)'nin Cevabı.....	19
Allah Dostunun İkazı.....	19
Allahü Teâlâ'ya Ne Cevap Vereceksin?.....	20
Kümeyl'in Dirâyeti.....	21
Hazırcevap Tûsî.....	22
Ya Nasıl Gideydim?.....	23
Usta Şair.....	23
Şairin Hüneri.....	24
Dünya Kelamı Etmeyen Adam.....	25
Kötü Huylu Komşu.....	27
Fatih ile İranlı Tüccar.....	28
Hürmüz ile Büzürcmihr.....	30
Kâdı ile Derviş.....	31

Karaman'ın Koyunu	32
Kula Kulluk Edilmez	33
Ev Halkından Bana Ne!.....	35
Gidişin Müjde Olmasın	35
Kısa ve Öz.....	36
Akıllı Deli	38
Hüvesine Göre Darabesi Var.....	38
Şehrin Delisi Kim?	39
Deli ile Karısı.....	40
Arsız Deli.....	41
Evini Yakan Deli.....	43
Tatlıcı Dükkânındaki Deli.....	44
Bakkal Dükkânındaki Deli	45
Arkadaşını İyi Seç!.....	45
Lütfu da Hoş Kahrı da.....	46
Dünya'nın Dengesi.....	47
Boş Kafatası.....	48
Eşeğini Kaybeden Deli.....	48
Sonunda Buraya Gelecek.....	49
Buradaki Ölünün Hesabı Görüldü	50
Bu Kafatası Kimin?.....	51
Deli Oldun Kurtuldun	51
Sen Teraziyi Kurana Kadar	52
Zavallı Kayışın Halini Gördün mü?.....	53
Ne Kadar Dayak Yiyeceksin Kim Bilir?.....	54
Bulur Ama Neden Sonra.....	55
Buna da Şükür!.....	56
Deliden Al Haberi.....	56
Emrindekilere İyi Davran.....	59
Ovaya Değil Çöle Döndürürsün.....	60

Cahilin Fendi.....	60
Yarım Doktor Candan Eder.....	62
Doktorunu Gönder.....	63
Çare Bulunamayan Hastalık.....	63
Okunmayan Mushaf.....	65
Müneccimin Sonu.....	65
Tarbak-i Horasanî.....	66
Pintinin Cimriliği.....	71
Cimriden Dost Olmaz.....	72
Bu Paraya Bu Kadar!.....	73
Onun Oğlu Daha Büyük.....	74
Beynamazla Yolculuk.....	76
Ya Beynamazlığı Terk Et Yahut Mahalleyi.....	77
Şeytanın Resmi.....	78
Ruhun Çirkin Olmasın!.....	79
Hırsız ve Fakir.....	79
Gündüz Bulamıyorum.....	80
Bu Cenaze Bize mi Gidiyor?.....	81
Şairin Korkusu.....	81
Soğuk Şiirler.....	82
Savul Bağırsağım!.....	83
Babanı Düşte Gördük.....	83
Tilki ile Horoz.....	84
Tilki ile Kurt.....	86
Nasipsiz Tilki.....	87
Tilki ile Keklik.....	88
Aslan ve Tilki.....	89
Aslan, Kurt ve Tilki.....	90
Üç Akbaba.....	91
İki Tilki.....	92

Doğan ile Tavuk.....	93
Kedi ile Fareler.....	94
Çıngırağı Kim Takacak?.....	96
Deve ile Eşek.....	96
Tavus ile Karga.....	98
Yarasanın Görüşü.....	99
Ateş ile Duman.....	100
El ile Göz.....	100
Gölge ile Ağaç.....	101
Akıl ve Talih.....	102
Yaz, Kış ve Rüzgâr.....	102
Poyraz ile Kasırga.....	103
Kamışlık ve Ateş.....	103
Başparmak ile Yüzük Parmağı.....	104
Temeli Bozuk Saray.....	105
Sineksiz Yer Var mı?.....	105
En Rahat Meslek.....	106
Böyle Dersi Ben de Veririm.....	107

ÖNSÖZ

Letâif, mizah ve nükte barındıran söz anlamındaki “latîfe” kelimesinin çoğuludur. Letâifnâme ise okuyuculara ibret verip yol göstermek için çeşitli hikâyelerin kullanıldığı edebî bir türdür. Osmanlı edebiyatının mensur sahası Letâifnâme, Tuhfetü'l-Letâif, Kitâb-ı Letâif gibi başlıklar taşıyan bu tür onlarca eser barındırır.

Lâmiî Çelebi'nin *Letâifnâme*'si de bu türün seçkin örnekleri arasındadır. Müellif, mizah ve nükte barındıran çeşitli hikâyeler yardımıyla yol göstermeyi amaçlamıştır. Lâmiî Çelebi, önce insanı, sonra toplumu yoldan çıkaran kötü huy-ları eleştirmiş, insanoğlunda zaafın her zaman olabileceğini örnekleriyle gözler önüne sermiştir. Komşu hakkı, adalet,

kanaat, tevekkül, şükür, yalana kanmamak, kula kulluk etmemek gibi hasletleri oldukça çarpıcı hikâyeler yardımıyla öne çıkarmıştır.

Bilhassa dindar görünerek makam mevki sahibi olmuş, bunu başkalarını ezmek için fırsat bilmiş tipleri eleştirmiş, bu kişilerin çoğalmasından toplumlardan çöktüğüne işaret etmiştir. Hikâyelerinde deliler âleminin renkli dünyasından sıkça faydalanmıştır.

Hikâyeleri çevirirken Nuruosmaniye Kütüphanesi 4209 numarada kayıtlı, talik hatla yazılmış 275 varaklık yazma nüsha esas alınmıştır. Eserdeki hikâyeler tarafımızca sadeleştirilmiş, kıssadan hisse veren manzum kısımlar mensur hale getirilmiştir. Kitabın giriş kısmında müellif ve eseri hakkında kısaca bilgi verilmiştir.

Letâifnâme, hem güldüren hem de düşündüren bir kitaptır. Eser, insanın aciz bir varlık olduğunu, aklını kullanmayan insanoglunun ne hallere düşebileceğini ibretlik hikâyeler yardımıyla bir kez daha göstermektedir. Lâmiî'nin geçmişten, döneminden ve hayvanlar âleminde seçtiği hikâyeler, basiret sahibi usta bir kalemin okuyucularına hediyesidir.

Prof. Dr. Ozan YILMAZ

LÂMIÎ ÇELEBİ

(1473 – 1532)*

Osmanlı şair ve yazarıdır. Bursa'da doğan müellifin asıl adı Mahmud'dur. Babası Osman Çelebi, Sultan İkinci Bayezid'in hazine defterdarlığını yapmıştır. Lâmiî, gençliğinde Bursa Muradiye Medresesi hocalarından Molla Ahaveyn ile Molla Mehmed'den ders aldı. Bursa'nın meşhur isimlerinden Emir Buhârî'ye intisap etti. Hayatı boyunca eser telif etmekle meşgul oldu. *Hüsn ü Dil* adlı eseri sayesinde Yavuz Sultan Selim'in emriyle kendisine maaş bağlanınca başka bir vazifede bulunmadı. Vefat ettiğinde bir Nakşî tekkesinin şeyhiydi. Ölümüne "*Lâmiî'nin Hak ede*

* Hayatı ve eserleri hakkında geniş bilgi için bkz. Günay Kut, DİA, c. 27, s. 96-97.

ruhunu şâd" mısraı tarih düşürülmüştür. Kabri Bursa'dadır.

Lâmîî hayatı boyunca eser telif etmekle uğraşmış, hem manzum hem de mensur sahada başarılı örnekler vermiş bir isimdir. Nakşibendiliğe duyduğu ilgi sayesinde, Molla Câmî'den birçok eseri çeviri yoluyla Türk edebiyatına kazandırmıştır. Bu sebeple kaynaklarda Câmî-i Rûm (Anadolu'nun Molla Câmî'si) olarak anılmıştır. İyi derecede Arapça ve Farsça bilen müellifin otuz civarında eseri vardır. Lâmîî Çelebi'nin başlıca eserleri şöyledir: *Divân, Şerefü'l-İnsân, İbretnüma, Salamân u Absâl, Şem' ü Per-vâne, Gây u Çevgân, Ferhâd u Şîrîn, Vâmîk u Azrâ, Şevâhidü'n-Nübüvve Tercümesi, Nefhâtü'l-Üns Tercümesi, Hüsn ü Dil, Münâzara-i Bahâr u Şitâ, Letâifnâme, Bursa Şehrengizi.*

LETÂİFNÂME

Lâmiî'nin mensur eserlerinden biridir. Eserde mensur hikâyeler yer alır. Letâifnâme, mizah ve nükte barındıran hikmetli sözler anlamındaki “letâif” ile kitap anlamına gelen “nâme” kelimesinin birleşmesiyle ortaya çıkmış edebî bir türdür. Bu tür, 15. yüzyıldan itibaren Türk edebiyatında birçok örnekle temsil edilmiştir. Lâmiî'nin eserinin bunlar arasında önemli bir yeri vardır. Beş bölümden oluşan Letâifnâme, Türkçe kaleme alınmıştır, içinde yer yer Farsça manzum parçalar vardır. Lâmiî önce hikâyeyi anlatmış, sonra da “nazım” başlığını kullanarak kıssadan hisseyi vermiştir. Evvelce yazılmış letâif kitaplarından, *Mesnevî* ve *Gülistân* gibi dinî-ahlâkî eserlerden faydalanmıştır.

Letâifnâme'de tarihî şahsiyetlerin yanı sıra hayvan hikâyeleri de kullanılmıştır. Son bölüm hayvanlar âleminde örnekler barındırır. Hikâyelerde devlet yönetirken doğru davranmanın önemi, iyi bir idareci olmanın yolları, dini kullanan sahte şeyhlerin eleştirilmesi, komşu hakkı, adaletli olmak, tövbe, tevekkül ve aklını kullanmak gibi konular üzerine ibretli ve hikmetli göndermeler vardır.

Eserin çeşitli kütüphanelerde el yazma nüshaları vardır. Eser hazırlanırken tarafımızca Nuruosmaniye Kütüphanesi 4209 numarada kayıtlı 275 varaklık el yazma nüsha kullanılmıştır. Eserin Yaşar Çalışkan tarafından hazırlanan kısmen sadeleştirilmiş hali, Tercüman 1001 Temel Eser ve MEB Yayınları arasında olmak üzere iki kez yayımlanmıştır.

Nükte-i Hayat

Letâifnâme'den Seçmeler

•••

TEVEKKÜL EDEN SAHABİ

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) hali hayatta iken, sahabiden birinin gözünde iltihap çıktı. Sahabi ise buna aldırış etmiyor, günlük hayatına devam ediyordu. Peygamber Efendimiz (s.a.v.) onu hurma yerken görünce:

- Gözünde iltihap var, sen yine de nasıl hurma yiyebiliyorsun? diye buyurdular.

Sahabi:

- Ey Allah'ın resulü! İltihap çıkan tarafıyla çiğnemiyor, ağrıyan tarafıyla yememeye gayret ediyorum, dedi.

Bu sözleri Peygamber Efendimiz'in (s.a.v.) çok hoşuna gitti ve buyurdular ki:

- Ye, inşallah tez zamanda şifa bulursun!

Zorluk içinde kolaylığı görmek, geçici şeyler için dertlenip üzülmemek gerekir.